

Els Barraquer: una nissaga rica en epònims

A la història de la medicina catalana és difícil trobar una família que, com la família Barraquer, hagi donat tants membres il·lustres i la feina dels quals hagi persistit més enllà de la seva mort. A més, metges excel·lents han estat succeïts per metges també excel·lents, que han contribuït de forma important a la millora del coneixement i de la cura dels pacients en llurs especialitats. Per diverses circumstàncies, la seva popularitat a la societat catalana és tan elevada que seria difícil trobar alguna persona que no en conegui algun d'ells.

L'origen del cognom de la família és curiós^{1,2}. Cap al segle XVI, un jove alemany o flamenc arribà a Espanya sota la bandera de l'emperador Carles I i s'establí a Santa Cristina d'Aro on construí una casa per viure que fou coneguda com "barraca vella". El cognom del jove era massa complicat per als habitants del Baix Empordà, que el varen anomenar "el barraquer"; aquest cognom passà als seus successors, com era costum a la societat rural d'aleshores. Cal esperar, però, fins al segle XIX per tal que la generació de metges comenci.

Joaquim Barraquer i Llauder va néixer a finals del segle XVIII quan acabava la Guerra del Rosselló que tantes desgràcies havia portat a les terres de l'Empordà². Tingué vuit fills, les biografies de quatre dels quals es poden trobar a l'Enciclopèdia Catalana³. Gaietà (1839-1922) fou eclesiàstic, historiador, canonge de la seu de Barcelona i professor de patrologia i oratòria al seminari diocesà. Josep Oriol (1848-1924) fou militar i, després de participar a diverses guerres, arribà a capità general de Catalunya (1917-1918). Però els que més ens interessen en aquesta ocasió naixeren més tard, Josep Antoni el 1852 i Lluís el 1855.

Josep Antoni Barraquer i Roviralta (1852-1924) és considerat un dels iniciadors de l'oftalmologia catalana moderna, junt amb Manuel Menacho⁴. Fou catedràtic d'oftalmologia a la Facultat de Medicina de Barcelona i destacà en l'estudi de la histopatologia ocular i el desenvolupament de noves tècniques quirúrgiques per al tractament de les cataractes junt amb el seu fill Ignasi Barraquer i Barraquer (1884-1965). Aquest fou catedràtic interí de la Universitat de Barcelona (1919-1923) i professor de la Universitat Autònoma de Barcelona (1933). El 1947 fundà l'Institut Barraquer, que en poc temps es convertí en un referent de l'oftalmologia moderna. Descrigué nous mètodes operatoris com la facoèresi (operació de Barraquer) i fou inventor de diversos instruments quirúrgics. Dos dels seus fills continuaren i engrandiren encara més l'obra del seu pare i del seu avi. El primer, Josep Ignasi Barraquer i Moner (1916-1998), creà l'Institut Barraquer a Bogotà (1968) i fou l'autor de noves tècniques queratoplàstiques per a modificar la curvatura de la còrnia. El segon, Joaquim Barraquer i Moner (1927), continuà la tasca a l'Institut Barraquer de Barcelona i és l'inventor d'una nova tècnica per extraure la cataracta emprant l' α -quimiotripsina (zonulòlisi enzimàtica), així com de nous instruments quirúrgics. A Catalunya la tradició oftalmològica dels Barraquer continua amb la quarta generació representada per Rafael I. Barraquer i Compte (1956)¹.

Lluís Barraquer i Roviralta (1855-1928) és considerat el creador de la moderna neurologia catalana, gràcies a la seva tasca al dispensari de Malalties del Sistema Nerviós de l'Hospital de la Santa Creu (1882)^{4,5}. Realitzà importants aportacions a la neurologia, entre les que destaca la

descripció de la lipodistròfia progressiva, coneguda com malaltia de Barraquer o de Barraquer-Simons (1905). El seu fill, Lluís Barraquer i Ferré (1887-1959), fou un gran continuador de la tasca neurològica del seu pare a l'Hospital de la Santa Creu i Sant Pau. Publicà importants obres com el *Tratado de enfermedades nerviosas* (1936-1940) junt amb Ignasi de Gispert i Emili Castañer. Contribuí notablement a l'establiment de la nova especialitat amb la fundació de la *Sociedad Española de Neurología* de la que fou el primer president (1949)⁶. Lluís Barraquer i Bordas (1923), fill de l'anterior, continuà la tasca neurològica del seu pare des del Servei de Neurologia

de l'Hospital de la Santa Creu i Sant Pau. Ha estat professor de les universitats de Navarra i Autònoma de Barcelona, i és autor de nombrosos treballs sobre diverses àrees de l'especialitat. La seva principal contribució a l'eponímia mèdica han estat els signes de Barraquer i Bordas⁷.

Aquestes línies han estat un breu esment del que suposaren i suposen les diferents generacions dels Barraquer per l'oftalmologia i la neurologia. Els següents capítols d'aquesta obra estan dedicats a tots aquells Barraquer que perduren en la literatura mèdica en haver estat recollit el seu nom en un epònim.

Referències bibliogràfiques

1. Centre d'Oftalmologia Barraquer. La saga Barraquer. <http://www.co-barraquer.es/cat/cpage2htm>. Consultada el 13 de gener de 2000.
 2. Peres J. Ll Barraquer i Roviralta 1855-1928. A: Homenaje al médico español. 2ª ed. [Monografía Beecham. Madrid, 1981].
 3. Gran Enciclopèdia Catalana. Vol 4. Barcelona: Enciclopèdia Catalana, 1987; 253-254.
 4. Casassas O. La medicina catalana del segle XX. Barcelona: Edicions 62, 1970; 51-53.
 5. Net A. Aproximació històrica a la problemàtica actual de l'ensenyament de la medicina a Catalunya. Tesis doctoral. Barcelona: Universitat Autònoma de Barcelona, 1972; 142-143, 231-236.
 6. Martínez M, López S, Tolosa E. Autobiografía de la Sociedad Española de Neurología (1949-1994) y otras memorias de la Neurología Española. Barcelona: Fundación Uriach 1838, 1994; 52-58.
 7. Diccionario terminológico de ciencias médicas. 12ª ed. Reimpresión ampliada. Barcelona: Salvat editores, 1984; 1028.
-